

Björkelund - ett slåttercentrum

Foto: Ebba Werner

På Björkelund kan du lära dig slipa och slå med lie

Hallands Naturskyddsförening äger denna fastighet

Föreningen arbetar för att vidmakthålla och skapa förutsättningar för den biologiska mångfalden här på Björkelund. Föreningen vill också stimulera intresset för natur och naturvård samt lära ut bra skötselmetoder.

Lieslåtter är en tyst, energisnål, men ändå effektiv skötselmetod.

På gården finns slipstenar, liar, räfsor och tjugor.

Här kan du lära dig slipa lieblad och slå med lie!

Den blomsterrika ängen slår vi med lie första lördagen i september. Då har blommorna fått frön och flertalet insekter flugit färdigt. Sedan får korna gå på ängen och efterbeta. Med sina klövar skapar de markslitage, som gynnar frögroningen.

Nära ängen

har vi sparat mycket död ved. Vissa insekter har sitt larvstadium där, medan de som vuxna söker nektar och pollen i ängens blommor.

Foto: Nils-Olof Petersson

Foto: Jesper Lind

Allmän bastardsvärmare (*Zygaena filipendulae*) på ängsvädd

Den vuxna humlebaggen (*Trichius fasciatus*) finner pollen i äkerväddens blommor medan larverna lever i murket trä, helst liggande döda björkestammar (lågor)

Så här har ängar sköts sedan järnåldern

Höet från ängarna blev vinterfoder till djuren. Gödseln från djuren lades sedan på åkern. Man säger att äng är åkers moder. Ängen blev fattig på näring men rik på biologisk mångfald. Här trivs blommor, svampar och smådjur.

I det rationella moderna jordbruket har ängen ingen plats, därför har ängsbruket nästan helt upphört. Fortsatt hävd med den vassa lieeggen är en förutsättning för de sista ängarnas fortlevnad.

Med lie kan man också sköta nyanlagda ängar, vägkanter och andra blomsterrika marker.

Lieblad

Foto: Stefan Lindahl

Rödstjärten (*Phoenicurus phoenicurus*) lever på insekter

Foto: Stefan Lindahl

Citronfjäril (*Gonepteryx rhamni*) på ängsvädd

Är du intresserad av att vara med i vårt arbete

eller vill du lära slipa eller slå med lie? Ring eller skriv. Du kan också läsa om Björkelund i vår broschyr eller på Hallands Naturskyddsförenings hemsida: www.halland.snf.se

 **Naturskyddsföreningen
Halland**

Foto: Willy Lindström

Ginstheden återskapas

Foto: Krister Larsson

Natten mellan 8 och 9 januari 2005

svepte stormen Gudrun fram över Syd-sverige och vräkte omkull miljontals träd med drastiska följder för landsbygdens människor. På Björkelund blåste några äldre barrskogar omkull, bland annat en 60-årig granskog på höjderna bakom gården.

På de barrskogsbevuxna höjderna fanns förr stora ljunghedar där tamboskap gick på bete och som brändes på våren när ljungen vuxit sig grov. I ljungebevuxna skogskanter och utmed cykelstigen in-vid Björkelund lever fortfarande rester av

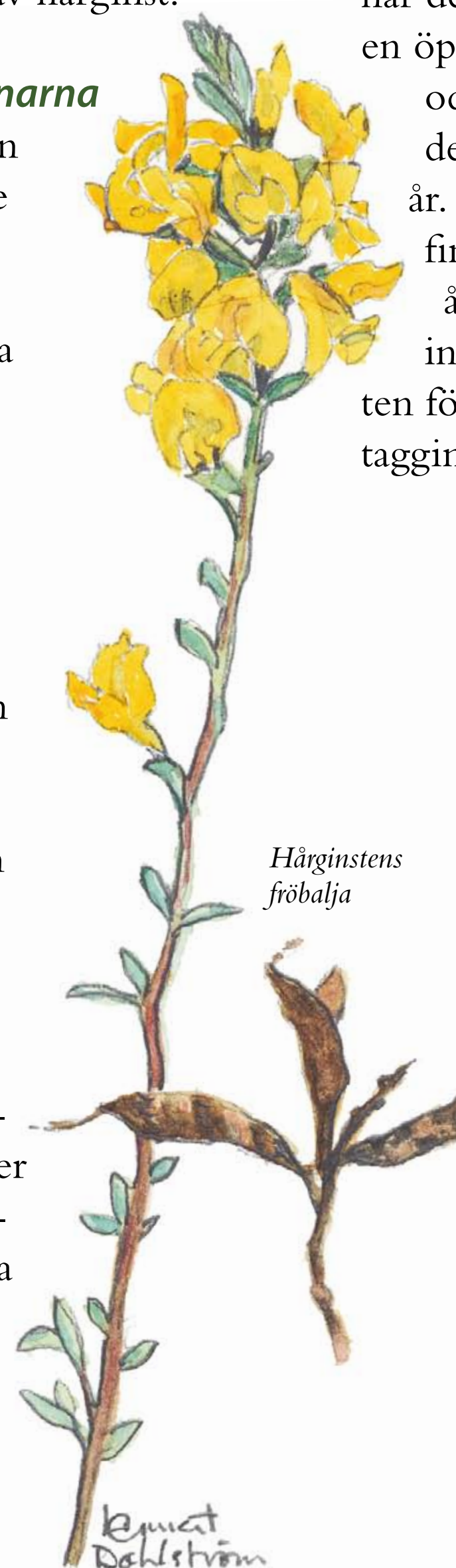
Sen ginstback-mätare (*Scotoperyx luridata*) vars larver lever av hårginsten

hedarnas växter och djur kvar. Några av dem är Hallands landskapsblomma hårginst och de två hotade fjärilarna gulstreckad backmätare och sen ginstbackmätare vars larver lever av hårginst.

När de stormfällda granarna

tagits bort väcktes tanken att återskapa den tidigare heden på hygget bakom gården för att förbättra livsmiljön för de sällsynta ginstfjärilarna och andra hedarter. Detta arbete inleddes i januari 2006 med att breda brandgator schaktades fram så att hygget delades in i sex delområden som kan brännas vid skilda tillfällen. Under våren 2007 brändes fyra delområden på hygget. Hårginsten och många andra hedväxter har blommat upp från en vilande fröbank lite varstans och i brandgatorna har stora kolonier av marklevande och värmekrävande insekter sina bohål.

Hårginst (*Genista pilosa*) blommar efter 100 års frövila

Hårginstens fröbalja

kyllat
Dahlström

För att kunna följa vilka arter som vandrar in på den återskapade ljungheden har bland annat spindlar, gaddsteklar och växter inventerats. Redan efter ett par år har den artfattiga granskogen ersatts av en öppen hed med ett myllrande växt- och djurliv. Tanken är att någon del av ginstheden ska brännas varje år. Heden ska inte betas – det ska finnas så mycket mat som möjligt åt fjärilslarver, bin, humlor och andra insekter. Målet är också att från trakten försvunna arter som nålginst och tagginst åter ska kunna ses på heden.

På nakna markytor jagar grön sandjägare (*Cicindela campestris*) och i bohålorna väntar larverna på sina byten

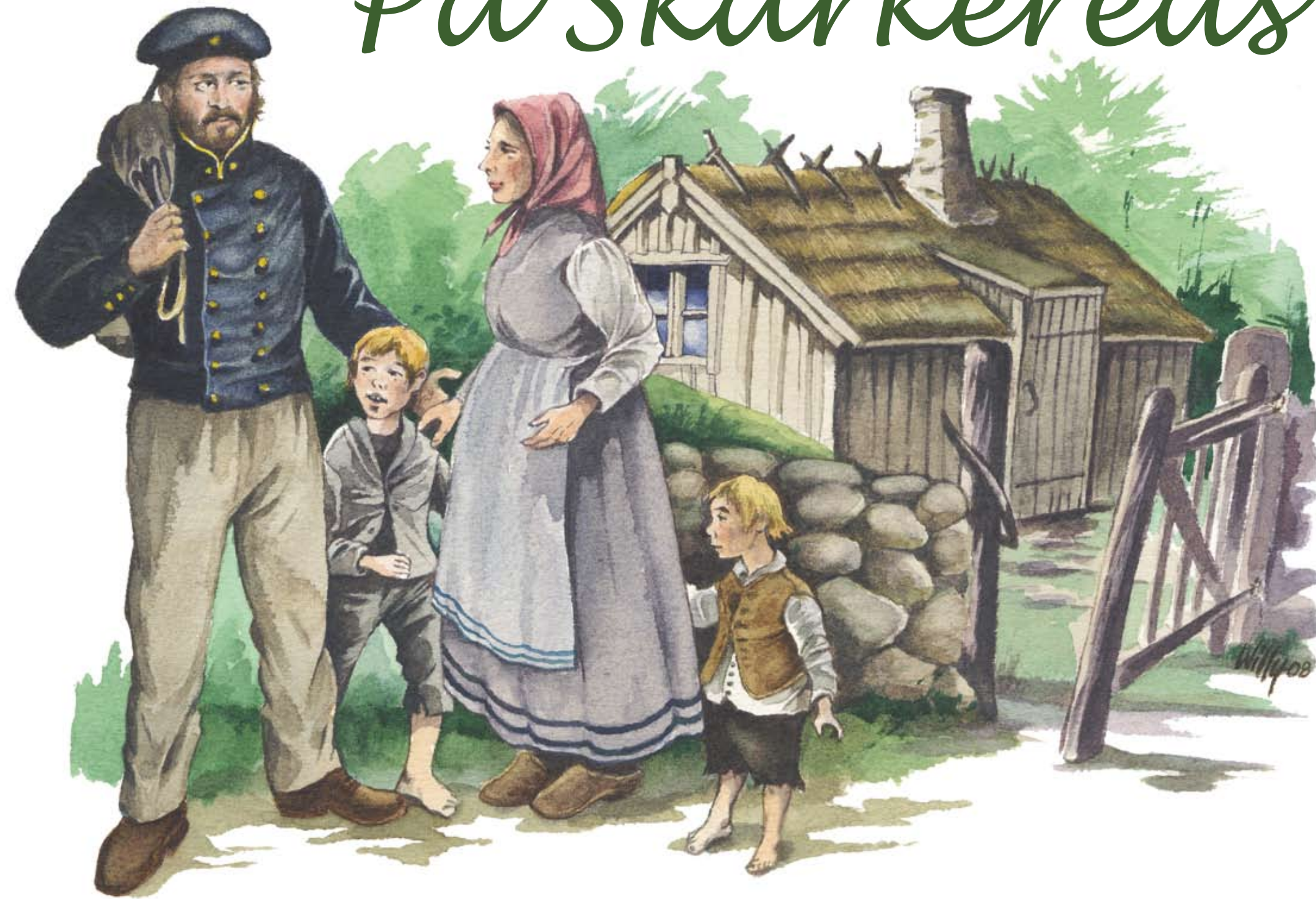
Foto: Stefan Lindahl

Gulsparven (*Emberiza citrinella*) trivs i öppna landskap

Den 23 till 25 juli 1809 gjorde Elias Fries, tillsammans med N. Hesselgren och J. Forsander, en resa från Femsjö till Halmstad. Forsander förde dagbok under resan och när de passerat Breared (Simlångsdalen) och fortsatte mot Halmstad vidtog en stor ljunghed (ryd) som sträckte sig förbi nuvarande Björkelund och vidare mot Halmstad:

”Resan fortsattes vidare förbi Breareds gästgivarvård. Här var i brist på skog stengolf. En stor ryd (hed), bevuxen med liung vidtog här. Till vänster sågs ett stort Bokehult (Skällås), som naturen själv hade klippt. När vi hade kommit ut på ryden blef hästen ganska mycket besvärad af horsstyngnet, Oeftrus najalis, som ej förekommer utan på stora slätter och söker att lägga ägg i hästens näsa. Man måste låta hästen springa så fort han ville, han ryste och slog med hufvudet för att blifva af med det. På det sättet kommo vi snart öfver ryden, men mycket trötta, emedan vi sjelfva måste springa utmed vagnen och hålla i honom att han ej måtte sönderslås mellan stenarne.

På Skärkereds utmark kring år 1850

Fyra torpare har fått odlingsbar jord på byns utmark. Det var annars marker där böndernas djur betade. Den förste som flyttade in i området var båtsmannen Skotte med familj. Han byggde sitt torp längst österut, närmast ån år 1818. Båtsmannen var indelt soldat och tillhörde en rote, det vill säga några gårdar skulle försörja honom. Han fick marken och skulle dessutom förses med en del förnödenheter så att familjen kunde klara sig när han var i fält. Vem som givit övriga torpare tillåtelse att bebygga marken vid Fylleån vet vi inte. Det kan ha varit byns bönder eller den frälseperson som ägde Skärkereds marker. För rätten att bo och bruka de små åk-

rarna betalade dessa torpare troligen med dagsverken. Det kunde bli 50 arbetsdagar på en annan gård. Arbetsdagarna kunde vara mycket långa – upp till fjorton timmar. Resten av året skulle de hinna med att odla mat till familjen, slå gräs till djurens vinterfoder, hugga ved, reparera husen och hålla gårdsgårdar i gott skick. Fiske kunde troligen inte ge något tillskott till försörjningen, eftersom Stjärnarps gods hade rätten till denna härlighet. Stenmuren norr om Fågelängarna (stenmur (1) på kartan) utgjorde gränsen mot godset. Den är markerade redan på en karta från 1700-talet. Stenmuren/gropavallen sydöst om Björkelund kan vara lika gammal.

År 1850 bodde 25 personer på de fyra torpen. De hade byggt varsin enkelstuga av virke, som de fått ta i närheten och lade halm eller vass på taket. Varje hus hade också ett stall och ett uthus till förvaring. Husen var inhägnade med en stenmur så att det skapades en gård där de, i fred för den betande kon, fåret eller geten kunde odla i trädgårdslandet och ha några fruktträd. Åkerlotterna var ett tunnland (ca 5000 m²) per torp och slåttermark fanns närmare ån. Odlingsrösen visar att det lagts ner mycket arbete för att göra åkerjorden plöjbar. Kanske kunde de låna en häst när åkern skulle plöjas med årder på våren.

Torparna betalade med sina dagsverken under en stor del av 1800-talet, men framåt 1900-talet blev det vanligare att arrenden betalades med pengar. Järnvä-

Torpbebyggelse längs banvallen.
Fotot är från Antikvarisk – topografiska arkivet

gen som drogs fram genom området och var klar 1889 kan ha gett möjlighet till lönearbete. Pengar behövdes även till salt, socker, tobak, bomullskläder mm. Den siste torparen flyttade från området 1909. Det nya Björkelund, den lilla gård som finns kvar ännu idag, byggdes 1924.

